

การศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลงของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร *

ภัทรพงศ์ สืบเพ็ง ** ทิฆัมพร รัตนพิทักษ์*** และ กนกวรรณ วารีเขตต์****

(วันรับบทความ: 11 พฤษภาคม 2563, วันแก้ไขบทความ: 9 มิถุนายน 2563, วันตอบรับบทความ: 14 มิถุนายน 2563)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้โวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร จำนวน 29 บทเพลง ในการวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิด ของ สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2558 : 37 - 40) ซึ่งแบ่งโวหารภาพพจน์ออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อนุนามนัย อธินามนัย บุคลาธิษฐาน อติพจน์ สัทพจน์ วิภาษ และ อรรถวิภาษ

ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้โวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร จำนวน 9 ประเภท คือ อุปมา อุปลักษณ์ อนุนามนัย อธินามนัย บุคลาธิษฐาน อติพจน์ สัทพจน์ วิภาษ และอรรถวิภาษ โดยพบโวหารภาพพจน์อุปมามากที่สุด จำนวน 17 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 26.15 รองลงมาเป็นโวหารภาพพจน์อุปลักษณ์ จำนวน 13 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 20.00 โวหารภาพพจน์บุคลาธิษฐาน จำนวน 12 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 18.46 โวหารภาพพจน์อติพจน์ จำนวน 11 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 16.92 โวหารภาพพจน์อรรถวิภาษ จำนวน 4 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 6.15 โวหารภาพพจน์สัทพจน์ จำนวน 3 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 4.62 โวหารภาพพจน์อนุนามนัย จำนวน 2 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.08 โวหารภาพพจน์วิภาษ จำนวน 2 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.08 และโวหารภาพพจน์อธินามนัย จำนวน 1 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.54 ตามลำดับ

คำสำคัญ: โวหารภาพพจน์, บทประพันธ์เพลง, ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลงของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

**นักศึกษาสาขานิเทศศาสตร์ รุจน์ 591 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: kanokwan_wa1987@hotmail.com)

***นักศึกษานิเทศศาสตร์ รุจน์ 591 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: kanokwan_wa1987@hotmail.com)

****อาจารย์ประจำสาขานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (Email: kanokwan_wa1987@hotmail.com)

The Study of Figures of Speech in Song lyrics of Prof. Dr. Prasert Na Nakorn.

Pattarapong Suebpeng* Thikamporn Rattanapitak** and Kanokwan Wareeket***

(Received Date: May 11, 2020, Revised Date: June 9, 2020, Accepted Date: June 14, 2020)

Abstract

This research aimed to study the usage of figures of speech in Prof. Dr. Prasert Na Nakhon's song lyrics. There were 29 songs used as a sample. Sujitra Jongsatitwatana's criterion used in this research included 9 figures of speech: simile, metaphor, synecdoche, metonymy, personification, hyperbole, onomatopoeia, oxymoron and paradox.

From the research, it was found that 9 figures of speech: simile, metaphor, synecdoche, metonymy, personification, hyperbole, onomatopoeia, oxymoron and paradox, were used in Prof. Dr. Prasert Na Nakhon's song lyrics, a simile was most frequently used, 17 phrases were found being used in the song, showing 26.5 percent. Next, 13 phrases of metaphor were found being used in the lyrics, showing 20.00 percent. The 12 phrases of personification were found being used, showing 18.46 percent Hyperbole. The 11 phrases of paradox were found being used, showing 16.92 percent. The 4 phrases of paradox were being used, showing 6.15 percent. The 3 phrases of onomatopoeia were being used, showing 4.62 percent. The 2 phrases of Synecdoche were being used, showing 3.08 percent. The 2 phrases of oxymoron were being used, showing 3.08 percent. Finally, the only 1 phrases were being used, showing 1.54 percent..

Keywords: figures of speech, song lyrics, Prof. Dr. Prasert Na Nakhon

*Student, Thai Department, Faculty of Humanities and Social Sciences. (Email: kanokwan_wa1987@hotmail.com)

**Student, Thai Department, Faculty of Humanities and Social Sciences. (Email: kanokwan_wa1987@hotmail.com)

***Lecturere, Thai Department, Faculty of Humanities and Social Sciences. (Email: kanokwan_wa1987@hotmail.com)

1. บทนำ

สุนทรียภาพทางบทเพลงถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในสังคมมนุษย์ เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสะท้อนความรู้สึก สะท้อนความเป็นไปเป็นมาของชีวิตผ่านงานเขียนที่เรียกว่า วรรณกรรม ซึ่งเป็นผลงานที่มนุษย์หลายยุคหลายสมัยต่างสร้างสรรค์ และแสดงให้เห็นถึงจินตนาการของผู้ประพันธ์ผ่านการเขียนที่เรียกว่า กวีนิพนธ์ และบทกวีนิพนธ์จะขึ้นอยู่กับรูปแบบและแนวคิดของผู้ประพันธ์เพื่อรังสรรค์ให้เกิดคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และสร้างความสุขผ่านงานประพันธ์วรรณกรรมเพลงที่แสดงให้เห็นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ไพโรธ เลิศพิริยกุลม (2542: 14) ได้กล่าวว่าวรรณกรรมเพลงเป็นสายธารแห่งวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดและเป็นมรดกทางปัญญา วรรณกรรมต้องมีคุณค่าด้านอักษรศาสตร์ ซึ่งหมายถึงความประณีตงดงามในด้านการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษา ความผสมกลมกลืนทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบรวมทั้งสาระตลอดจนข้อคิดเห็นที่แฝงอยู่ในเรื่องด้วย จากคำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมเพลงเป็นสื่อสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์ได้รับรู้ถึงความรู้สึก อารมณ์ ผ่านบทเพลง โดยใช้สุนทรียของเสียงดนตรีเป็นสื่อกลางช่วยเสริมอารมณ์ และการใช้ภาษาสร้างคำร้องบรรยายเรื่องราวตามจินตนาการของผู้ประพันธ์ เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจในบริบทและเกิดทัศนคติตามถ้อยคำร้องและเสียงดนตรีนั้น ๆ

ในการประพันธ์เพลงนั้นผู้ประพันธ์จะมีกลวิธีการใช้ภาษา การใช้สำนวนโวหาร และการนำเสนอความคิด ความรู้สึกที่แตกต่างกันไปตามอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคล ดังที่ วารุณี พลบูรณ์ (2542 : 10) ได้กล่าวว่ากลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย สื่อความคิด สื่ออารมณ์และความรู้สึก จากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน จากผู้พูดไปสู่ผู้ฟัง มีหลายวิธี วิธีหนึ่งใช้กันอย่างแพร่หลาย คือ การใช้ภาษาภาพพจน์ ซึ่งเป็นการใช้ภาษาเพื่อให้เกิดภาพในใจ ได้ความหมายที่ชัดเจน มีพลัง มีน้ำหนัก มีความเข้มข้นน่าสนใจ สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2558: 37) ได้กล่าวถึงความหมายของภาพพจน์ ไว้ว่า ภาพพจน์ คือ คำ หรือกลุ่มคำที่เกิดจากกลวิธีการใช้คำ เพื่อให้เกิดภาพที่แจ่มชัดและลึกซึ้งขึ้นในใจของผู้อ่านและผู้ฟัง คำสามารถสื่อให้เห็นภาพได้ เช่น ผู้ชาย ผู้หญิง แต่คำที่สื่อภาพเหล่านี้ไม่เรียกว่า ภาพพจน์ เพราะภาพพจน์เป็นผลของการใช้คำอย่างมีศิลปะโดยใช้กลวิธีการเปรียบเทียบ ซึ่งมีต่างๆ กัน

ศุภย์มานุษยวิทยาสรินธร (ออนไลน์: 2562) ได้กล่าวถึงความสามารถของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ไว้ว่า เป็นปูชนียบุคคลที่กว้างขวางในวงวิชาการ เป็นปรมาจารย์ในด้านไทยศึกษา ที่มีความรอบรู้ในลักษณะสหวิทยาการ ทั้งคณิตศาสตร์ สถิติ ประวัติศาสตร์ไทย ภูมิทัศน์ไทย ภาษาไทย จารึก ศิลปวรรณคดี และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นนักวิชาการที่ให้ความสำคัญกับการขยายขอบเขตของไทยศึกษา ไปสู่ไทศึกษาหรือการศึกษาเรื่องของชนเผ่าไทอื่น ๆ นอกประเทศไทย และจากคำประกาศเกียรติคุณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2527) ยังกล่าวถึงท่านว่า เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และมีผลงานดีเด่นในด้านการบริหาร และพัฒนาการศึกษาเป็นอเนกประการ เป็นที่ยกย่องสรรเสริญอย่างแพร่หลายในวงการศึกษาของประเทศ และได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจ และความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านการศึกษาอุดมศึกษาอันก่อให้เกิดประโยชน์ยิ่งของวงการทางวิชาการ จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความวิริยะ อุตสาหะ เพื่อสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ระยะเวลาหนึ่งศตวรรษ ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ถือเป็นปูชนียบุคคลปราชญ์ของไทยที่มีคุณูปการ และเป็นแบบอย่างของการประกอบคุณงามความดีมาตลอด

นอกจากงานวิชาการแล้ว ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ยังมีความสามารถในการประพันธ์เพลงด้วย ซึ่งบทประพันธ์เพลงของท่านเป็นบทเพลงที่มีภาษาวรรณศิลป์ที่น่าสนใจ มีลักษณะการใช้โวหารภาพพจน์ที่หลากหลาย และยังแสดงให้เห็นวิธีการเลือกสรรถ้อยคำได้อย่างวิจิตร ซึ่งจะเห็นได้จาก ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้รับรางวัลพระราชนิพนธ์แผ่นเสียงทองคำ ประเภทประพันธ์เนื้อเพลง เมื่อปี พ.ศ.2509 เป็นรางวัลที่แสดงถึงความสามารถอย่างยิ่ง และงานประพันธ์เพลงของท่านยังได้รับการเผยแพร่ในหนังสือต่าง ๆ เช่น หนังสือสารคดี ประเสริฐ ณ นคร เป็นหนังสือที่กล่าวถึงความสามารถทางด้านการประพันธ์ เป็นต้น

ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ถือเป็นผู้ที่บุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านการประพันธ์เพลง และท่านได้มีโอกาสร่วมประพันธ์คำร้องภาษาไทยกับหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์ ในบทเพลงพระราชนิพนธ์ของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้แก่ เพลงใกล้รุ่ง เพลงชะตาชีวิต เพลงในดวงใจนิรันดร์ เพลงแว่วเพลงเกษตรศาสตร์ ถือว่าท่านมีความสามารถอย่างมากและได้รับความไว้วางพระราชหฤทัย ในการประพันธ์เพลงร่วมกับพระองค์ และท่านยังประพันธ์บทเพลงไทย เพลงไทยสากล เพิ่มอีกหลายบทเพลงด้วย ยกตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างที่ 1 บทเพลงนกเขาเข้แมร์

...โน่นแน่นกเขาคุ จึก จึกกรูอยู่ในวนา... ประเสริฐ ณ นคร (2527: 27)

จากตัวอย่างที่ 1 เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทสัทพจน์ สังเกตได้จาก โน่นแน่นกเขาคุ จึก จึกกรูอยู่ในวนา ซึ่งเป็นการเลียนเสียงธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงเสียงนกเขาที่กำลังคุ้ยรังในป่า

ตัวอย่างที่ 2 บทเพลงราตรีประดับดาว

...งามเนื่อนวลยวนตา ดังจันทร์ผ่องพรรณ ขอเป็นดาวดั้น คอยชิดมันจันทร์... ประเสริฐ ณ นคร (2527: 28)

จากตัวอย่างที่ 2 เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอุปมาหรือการเปรียบเทียบ สังเกตได้จาก งามเนื่อนวลยวนตา ดังจันทร์ผ่องพรรณ ขอเป็นดาวดั้น คอยชิดมันจันทร์ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบผิวพรรณที่สวยงามน่ามองเหมือนกับพระจันทร์ที่นวลผ่องใสและจะขอเคียงคู่กันเหมือนดวงดาวกับพระจันทร์ตลอดไป

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สืบค้นหาข้อมูลยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษาเกี่ยวกับบทประพันธ์เพลงของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นลักษณะโดดเด่นของผลงานเพราะมีการใช้ภาษา และสุนทรียแห่งการประพันธ์ได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงจะศึกษาหาข้อมูลในผลงานของท่านเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการยกย่อง เชิดชูเกียรติแห่งปรมาจารย์ผู้มากด้วยความรู้ทั้งศาสตร์ และศิลป์ของวงวิชาการ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลงของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร เพื่อให้เห็นลักษณะการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทประพันธ์เพลงนี้ โดยใช้กรอบแนวคิดการจัดประเภทโวหารภาพพจน์ของ สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2558: 37 - 40) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการใช้โวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

3. วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ซึ่งปรากฏในหนังสือสารคดี ประเสริฐ ณ นคร (2527) ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
2. รวบรวมและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโวหารภาพพจน์
3. ตรวจสอบและบันทึกโวหารภาพพจน์ที่พบในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
4. วิเคราะห์การใช้โวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร โดยใช้กรอบแนวคิดของ สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2558: 37 - 40)
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4. สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษา การศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร จากหนังสือสารัตถคดี ประเสริฐ ณ นคร (2527) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โวหารภาพพจน์ทั้ง 9 ประเภท ตามกรอบแนวคิดของ สุนิตรา จงสถิตวัฒนา (2558 : 37 – 40) ดังนี้

1. อุปมา (Simile) คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกัน โดยมีคำเชื่อมโยง เช่น คำว่า เหมือน ดุจ ดัง เช่น ปานขาว ประหนึ่ง เป็นต้น ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบอุปมาจำนวน 17 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 26.15 ยกตัวอย่างเช่น บทเพลงในดวงใจนรินทร์

...กลับพะวง หลงเพื่อเงา เปรียบปาน เพลิงรักรุ่มสุเมธ...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 19)

จากบทเพลงในดวงใจนรินทร์ เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอุปมาหรือเปรียบเทียบ สืบได้จาก “กลับพะวง หลงเพื่อเงา เปรียบปาน เพลิงรักรุ่มสุเมธ” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบความพะวง หลงอยู่ในเงาที่ไม่สามารถลืมรักได้ เหมือนกับเปลวไฟที่กำลังเผาจนทำให้เกิดความโศกเศร้าและเสียใจ

บทเพลงแว่ว

เพลงแว่ว แผ่วกังวาน หวานใดปาน เพลงรักระรื่น...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 20)

จากบทเพลงแว่ว เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอุปมาหรือเปรียบเทียบ สืบได้จาก “เพลงแว่ว แผ่วกังวาน หวานใดปาน เพลงรักระรื่น” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบเสียงเพลงที่ดังกังวานมีความหวาน เหมือนกับเพลงรักที่สร้างความสุขในวันเวลาเก่า ๆ

บทเพลงเขมรโพธิสัตว์

แสงจันทร์สาดแสงนวลสว่าง นภากระจ่างพร่างพรายพร่างพราวเพลินตา ดุจดั่งพินาสวรรค์...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 27)

จากบทเพลงเขมรโพธิสัตว์ เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอุปมาหรือเปรียบเทียบ สืบได้จาก “แสงจันทร์สาดแสงนวลสว่าง นภากระจ่างพร่างพรายพร่างพราวเพลินตา ดุจดั่งพินาสวรรค์” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบแสงจันทร์ที่ส่องสว่างอยู่บนท้องฟ้า มีความงดงามเหมือนกับสวรรค์

2. อุปลักษณ์ (Metaphor) คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบที่นำลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการมาเปรียบเทียบมากล่าวแทนที่ โดยไม่มีคำเชื่อมโยง หรือบางครั้งอาจมีคำว่า เป็น ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบอุปลักษณ์ จำนวน 13 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 20.00 ยกตัวอย่างเช่น

บทเพลงฝากรัก

...หรือเทพบุตรจำแลง พระพรหมท่านแสวงแปลงมา...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 29)

จากบทเพลงฝากรัก เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์ สืบได้จาก “เทพบุตร” ซึ่งเป็นคำที่ใช้แทนผู้ชายที่แสนดีเปรียบเหมือนเทพบุตร เทวดา ที่มีรูปร่างงามและมีจิตใจที่บริสุทธิ์

...หวังเธอเป็นร่มโพธิ์ทอง พิทักษ์ปกป้องปวงภัย...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 29)

จากบทเพลงฝากรัก เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์ สืบได้จาก “ร่มโพธิ์ทอง” ซึ่งเป็นคำที่ใช้แทนบุคคลที่สามารถดูแล ฝากชีวิต และปกป้องได้ เหมือนต้นโพธิ์ทองที่ให้ร่มเงาแก่ผู้พักพิง

บทเพลงรัตนโกสินทร์แผ่นดินทองของเกษตร

...รัตนโกสินทร์แผ่นดินทองของเกษตร ท้าวเวศพิชัยบุลย์พุลทรัพย์สิน...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 25)

จากบทเพลงรัตนโกสินทร์แผ่นดินทองของเกษร เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอุปลักษณ์ สังเกตได้จาก “รัตนโกสินทร์แผ่นดินทอง” ซึ่งคำที่ใช้ขึ้นเป็นคำที่แทนถึงความอุดมสมบูรณ์ เปรียบเหมือนอาณาจักรรัตนโกสินทร์

3. อนุนามนัย (Synecdoche) คือ ภาพพจน์ที่เกิดจากการใช้คุณสมบัติเด่น ๆ ส่วนหนึ่งเพื่อแทนความหมายทั้งหมด ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบบอนนามนัย จำนวน 2 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.08 ดังต่อไปนี้

บทเพลงเกษตรศาสตร์

...เขี้ยวรองขจี

ก่อเกิดโมตรีสำนึกขึ้นมา...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 21)

จากบทเพลงเกษตรศาสตร์ เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอนุนามนัย สังเกตได้จาก “เขียวธงขจี” ซึ่งคำที่ใช้้นั้นเป็นคำที่แทนความหมายของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เกษตรกร และประชาชนทั่วไป

บทเพลงใต้ธงไตรรงค์

...ชีวิต เลือด ราฟลี ตอบแทน... ไตรรงค์...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 37)

จากบทเพลงใต้ธงไตรรงค์ เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอนุนามนัย สังเกตได้จาก “ใต้ธงไตรรงค์” ซึ่งเป็นคำที่นำมาใช้แทนความหมายว่า ประเทศไทย

4. อีนินามัย (Metonymy) คือ ภาพพจน์ที่เกิดจากการใช้ชื่อเรียกรวม ๆ แทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือคนหนึ่ง ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบอีนินามัย จำนวน 1 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.54 ดังต่อไปนี้

บทเพลงเกษตรศาสตร์

...เพราะไทยผลิตค้า

ทุกแหล่งฟ้าหล้าอึมเอม...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 21)

จากบทเพลงเกษตรศาสตร์ เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอานิมานัย สังเกตได้จาก “หล้า” ซึ่งคำที่ใช้นี้เป็นคำที่ต้องการสื่อถึงคนไทยทั่วประเทศ

5. บุคลาธิษฐาน (Personification) คือ ภาพพจน์ที่เกิดจากการเปรียบเทียบโดยนำสิ่งไม่มีชีวิตหรือมีชีวิต แต่ไม่ใช่คน มากล่าวถึงราวกับเป็นคน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบบุคลาธิษฐาน จำนวน 12 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 18.46 ยกตัวอย่างเช่น

บทเพลงใกล้รุ่ง

...เพลิดเพลินถัยฟ้งไ่่ประสานเสียงกัน ดอกมะลิวัลย์อวลกลิ่นระคนมณฑา...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 17)

จากบทเพลงใกล้รุ่ง เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอุปมาอุปไมย สืบได้จาก “เพลิดเพลิดนัยพองไถ่ประสาณเสียงกัน” ซึ่งเป็นการเปรียบเอาสิ่งมีชีวิต คือ ไก่ มาประสาณเสียงกันให้มีอาการเหมือนกับมนุษย์

บทเพลงในดวงใจนิรันดร์

...สุดประพันธ์ บรรเลงให้ครบครัน วันอาจะผ่านเวียนผันไปรักนั้น จะเนาแน่นแฟ้น...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 19)

จากบทเพลงในดวงใจจันทร์ เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทบุคลาธิษฐาน สังเกตได้จาก “วันอาจะผ่านเวียนผัน
ไป รักนั้นจะเนาแน่นแฟ้น” ซึ่งเป็นการให้ความรัก เวลา มีการเปลี่ยนแปลงและเดินทาง ให้ความความมั่นคงหนักแน่น โดยให้
ความรู้สึกราวกับมนุษย์ที่กำลังเย็บ หรือผูกสิ่งใดสิ่งให้มีความคงทนและแข็งแรง

บทเพลงนางนาค

...เกษตรศาสตร์ จงกระตือรือร้น เลื่องลือชา

ประเทศไทย วัฒนา ผาสุกเทอญ...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 19)

จากบทเพลงนางนาค เป็นการใช่วิหารภาพพจน์ประเภทบุคคลิฐาน สืบได้จาก “เกษตรศาสตร์ จงกระเดื่อง
เลื่องลือชา ประเทศไทย วัฒนา ผาสุกเทอญ” ซึ่งเป็นการให้สิ่งไม่มีชีวิต คือ เกษตรศาสตร์ และประเทศไทย มีอาการที่เด่นดังหรือ
เจริญเติบโตราวกับมนุษย์

6. อติพจน์ (Hyperbole) คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบเกินความจริง ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบอติพจน์ จำนวน 11
ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 16.92 ยกตัวอย่างเช่น

บทเพลงแว่ว

...โลกเรานี้ที่แท้ ไม่มีเย็นยัง แต่ความรักเรา จีรังคงคู่ฟ้ายังยืน...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 20)

จากบทเพลงแว่ว เป็นการใช่วิหารภาพพจน์ประเภทอติพจน์ สืบได้จาก “แต่ความรักเรา จีรังคงคู่ฟ้ายังยืน” ซึ่ง
เป็นการกล่าวเกินจริงถึงความรักว่าจะอยู่ยืนาน จะคงอยู่ตลอดไป

บทเพลงครุ่นคำนึง

...รักเตือนใจเหงาเศร้าอร่า ออกโอเวอร์กรรม ปางใดหนุน่า ข้าเต็มข้า ทรวงระทมเหลือ ตรีมวิญญา หลงคอย
เวลา ความรักจักคืน

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 25)

จากบทเพลงครุ่นคำนึง เป็นการใช่วิหารภาพพจน์ประเภทอติพจน์ สืบได้จาก “ทรวงระทมเหลือ ตรีมวิญญา” ซึ่ง
เป็นการกล่าวเกินจริงถึงความรัก ความรู้สึกที่ทรมานจนแทบขาดใจตาย รอวันที่จะได้รับความรักคืน

บทเพลงพรา้งรัก

...พรา้งคำรักรำพัน เธอคงแว่วข้อความวิญฉันทครวญมา
จนจิตจะขาดอยู่แล้ว ยังแกร่งละเมอเพ้อหา...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 30)

จากบทเพลงพรา้งรัก เป็นการใช่วิหารภาพพจน์ประเภทอติพจน์ สืบได้จาก “จนจิตจะขาดอยู่แล้ว” ซึ่งเป็นการ
กล่าวเกินจริงเรื่องความรักที่ยังมีความคิดถึง ฝ่ายละเมอเพ้อหา จนมีอาการใจแทบขาด

7. สัทพจน์ (Onomatopoeia) คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบโดยใช้คำเลียนเสียง ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบสัทพจน์
จำนวน 3 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 4.62 ดังต่อไปนี้

บทเพลงนกเขาชะแมร์

...โน่นแน่นกเขาคุ จึก จึกกรูอยู่ในวนา...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 27)

จากบทเพลงนกเขาชะแมร์ เป็นการใช่วิหารภาพพจน์ประเภทสัทพจน์ สืบได้จาก “จึก จึกกรู” ซึ่งเป็นการเลียนเสียง
ธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงเสียงนกเขาที่กำลังคูร้องในป่า

บทเพลงพม่ากลองยาว

...เสียงกลองเทิงบ้องเร้าใจ เร่งมาเร็วไวรำให้เพร็ดพราว (ข้า)...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 28)

จากบทเพลงพม่ากลองยาว เป็นการใช่วิหารภาพพจน์ประเภทสัทพจน์ สืบได้จาก “เทิงบ้อง” ซึ่งเป็นการเลียน
เสียงกลองยาว ซึ่งแสดงถึงจังหวะของกลอง

สุขสนุกรำร้อง (โย้น ๆ) เพลงทำนองไทยแท้ (โย้น ๆ)...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 28)

จากบทเพลงพม่ากลองยาว เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทสัทพจน์ สังเกตได้จาก “โย้น ๆ” ซึ่งเป็นการเลียนเสียงร้องของบุคคลที่กำลังร่วมสนุกกับบทร้องเพลงนี้

8. วิทยา (Oxymoron) คือ ภาพพจน์ที่เกิดจากการใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกัน นำมาคู่กันได้อย่างกลมกลืน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบวิทยา จำนวน 2 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.08 ดังต่อไปนี้

บทเพลงแว่ว

...โลกเรานี้ที่แท้ **ไม่มี** ยินยัง แต่ความรักเรา **จริง** คงคู่ฟ้ายั่งยืน

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 20)

จากบทเพลงแว่ว เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทวิทยา สังเกตได้จาก “ไม่มี ยินยัง จริง” ซึ่งเป็นการใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกัน เป็นการนำมาคู่กันได้อย่างกลมกลืน ซึ่งกล่าวถึงความไม่ยั่งยืน และความยั่งยืน

บทเพลงพม่ากลองยาว

...สุขสนุกยิ่งแล้ว **อย่า** เชื้อนอย่า **แซ** เชื้อมารำร้อง...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 28)

จากบทเพลงพม่ากลองยาว เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทวิทยา สังเกตได้จาก “สุขสนุก อย่า เชื้อนอย่า แซเชื้อ” ซึ่งเป็นการใช้คำที่มีความหมายขัดแย้งกัน นำมาคู่กันได้อย่างกลมกลืน ซึ่งกล่าวถึงความสนุก และความเชื้อแซ

9. ปรณิภาษา (Paradox) คือ ภาพพจน์ที่เกิดจากการแสดงความหมายที่ดูเหมือนจะขัดแย้งกันหรือเป็นไปไม่ได้ แต่เมื่อวิเคราะห์ความหมายลึกลงไป อาจตีความได้อย่างกลมกลืน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบปรณิภาษา จำนวน 4 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 6.15 ดังต่อไปนี้

บทเพลงชะตาชีวิต

...ขาดเรือนแหล่งพักพิงกันนอน	ขาดญาติมิตรและน้องพี่
บาปกรรมคงมี	จำทนระทม
..จวบจันทร์แจ่มฟ้านภาผ่อง	เฝ้ามองให้เดือนซบวิญญูณ์
สักวันบุญมา	ชะตาคงดี

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 18)

จากบทเพลงชะตาชีวิต เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทปรณิภาษา สังเกตได้จาก “ขาดเรือนแหล่งพักพิงกันนอน ขาดญาติมิตรและน้องพี่ บาปกรรมคงมี จำทนระทม จวบจันทร์แจ่มฟ้านภาผ่อง เฝ้ามองให้เดือนซบวิญญูณ์ สักวันบุญมา ชะตาคงดี” ซึ่งเป็นการแสดงความหมายที่ดูเหมือนจะขัดแย้งกันหรือเป็นไปไม่ได้ แต่เมื่อวิเคราะห์ความหมายลึกลงไป อาจตีความได้อย่างกลมกลืน ซึ่งบทร้องบทแรกกล่าวถึงความหมายที่สื่อความลำบากต้องทุกข์ทรมานจากการพลัดพราก และบทร้องบทที่สองกล่าวถึงความรู้สึกที่เริ่มดีขึ้น

บทเพลงในดวงใจนิรันดร์

อยากลิ้ม ลิ้มรัก ลิ้มมิลง กลับพะวง หลงเพื่อเงา...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 19)

จากบทเพลงในดวงใจนิรันดร์ เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทปรณิภาษา สังเกตได้จาก “อยากลิ้ม ลิ้มรัก ลิ้มมิลง กลับพะวง หลงเพื่อเงา” ซึ่งเป็นการแสดงความหมายที่ดูเหมือนจะขัดแย้งกันหรือเป็นไปไม่ได้ แต่เมื่อวิเคราะห์ความหมายลึกลงไป อาจตีความได้อย่างกลมกลืน ซึ่งวรรคแรกกล่าวถึงความรักที่อยากจะลิ้ม และวรรคที่สองกล่าวถึง แต่อย่างไรก็ตามกลับไม่สามารถลิ้มความรักได้เลย

บทเพลงมอญอ้อยอิง

...เคยรักดังดวงใจ รักมาแปรเปลี่ยนไป ไม่มีปราณี...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 26)

จากบทเพลงมอญอ้อยอิ่ง เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอรรถวิภาษ สังเกตได้จาก “เคยรัก แปรเปลี่ยนไป” ซึ่งเป็นการแสดงความหมายที่ดูเหมือนจะขัดแย้งกันหรือเป็นไปไม่ได้ แต่เมื่อวิเคราะห์ความหมายลึกลงไป อาจตีความได้อย่างกลมกลืน ซึ่งกล่าวถึงความหมายถึงความรักที่มีให้อย่างเต็มใจ แต่ก็มาเปลี่ยนไปในความรัก

บทเพลงรอรัก

...เปรียบก็เหมือน

กับมีกาย

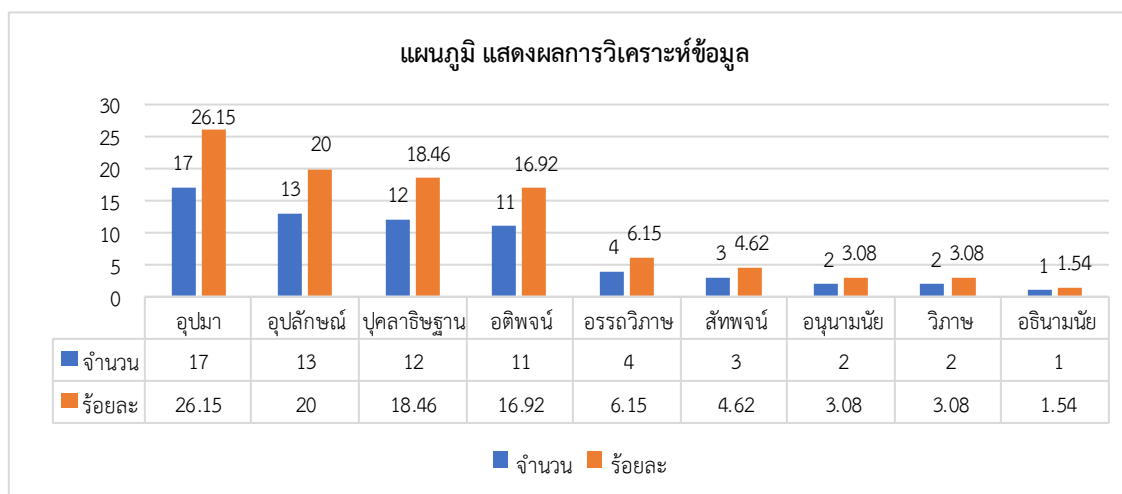
แต่ก็คล้าย

ร่างไร้ลม...

ประเสริฐ ณ นคร (2527: 35)

จากบทเพลงรอรัก เป็นการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทอรรถวิภาษ สังเกตได้จาก “เปรียบก็เหมือน กับมีกาย แต่ก็คล้าย ร่างไร้ลม” ซึ่งเป็นการแสดงความหมายที่ดูเหมือนจะขัดแย้งกันหรือเป็นไปไม่ได้ แต่เมื่อวิเคราะห์ความหมายลึกลงไป อาจตีความได้อย่างกลมกลืน ซึ่งกล่าวถึงความหมายถึงร่างกาย และร่างไร้วิญญาณ

ผลการศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ในหนังสือสารัตถคดี ประเสริฐ ณ นคร (2527) โดยใช้กรอบแนวคิดของ สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา (2558 : 37 - 40) มีการวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ทั้ง 9 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อนุนามนัย อธินามนัย ปุคลาธิษฐาน อติพจน์ สัทพจน์ วิภาษ และอรรถวิภาษ โดยพบโวหารภาพพจน์อุปมา มากที่สุด จำนวน 17 ข้อความ คิดเป็น ร้อยละ 26.15 ลำดับที่สอง พบโวหารภาพพจน์อุปลักษณ์ จำนวน 13 ข้อความ คิดเป็น ร้อยละ 20.00 ลำดับที่สาม พบโวหารภาพพจน์ปุคลาธิษฐาน จำนวน 12 ข้อความ คิดเป็น ร้อยละ 18.46 ลำดับที่สี่ พบโวหารภาพพจน์อติพจน์ จำนวน 11 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 16.92 ลำดับที่ห้า พบโวหารภาพพจน์อรรถวิภาษ จำนวน 4 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 6.15 ลำดับที่หก พบโวหารภาพพจน์สัทพจน์ จำนวน 3 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 4.62 ลำดับที่เจ็ด พบโวหารภาพพจน์อนุนามนัยและวิภาษ จำนวน 2 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.08 และโวหารภาพพจน์ที่น้อยที่สุด คือ โวหารภาพพจน์อธินามนัย จำนวน 1 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.54 ตามแผนภูมิดังต่อไปนี้

5. อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ผู้วิจัยพบโวหารภาพพจน์ ทั้ง 9 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อนุนามนัย อธินามนัย ปุคลาธิษฐาน อติพจน์ สัทพจน์ วิชาษ และอรรธวิภาษ ซึ่งโวหารภาพพจน์ที่ปรากฏมากที่สุด คือ โวหารภาพพจน์อุปมา พบจำนวน 17 ข้อความ เนื่องจากอุปมาเป็นโวหารภาพพจน์ที่มีลักษณะเด่นในการเปรียบเทียบสามารถสื่อความหมายเพื่อสร้างจินตนาการต่อการเข้าใจในเชิงเปรียบเทียบได้ดี และในบทประพันธ์เพลงที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกี่ยวกับความรัก ความงาม และธรรมชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์มีแนวคิดในการประพันธ์โดยใช้โวหารภาพพจน์อุปมาเป็นหลัก และต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจเกิดจินตนาการตามผู้ประพันธ์ ดังที่ วารุณี พลบูรณ์ (2542: 11 - 15) กล่าวว่า อุปมา เป็นการใช้ความเปรียบเทียบกับอธิบายลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่นำมาใช้เป็นความเปรียบเทียบกับสิ่งที่รู้จักกันดีอยู่แล้ว นำมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นลักษณะใดลักษณะหนึ่งเพียงด้านเดียว เช่น ให้เห็นความงาม ความรัก เป็นต้น และจะใช้คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุภัญญา คงสุน (2550) ที่ได้ศึกษาโวหารภาพพจน์ในเพลงไทยลูกทุ่ง ชาย เมืองสิงห์ และพบโวหารภาพพจน์อุปมามากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการประพันธ์เพลงส่วนใหญ่จะนิยมใช้โวหารภาพพจน์อุปมาจำนวนมาก จึงอาจเป็นสาเหตุให้โวหารภาพพจน์ประเภทนี้ปรากฏในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

จากลักษณะเด่นข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร นอกจากท่านมีความสามารถความชำนาญในด้านไทยศึกษา ที่มีความรอบรู้ในลักษณะสหวิทยาการ ทั้งคณิตศาสตร์ สถิติ ประวัติศาสตร์แล้วนั้น ท่านยังมีความชำนาญอย่างมากในการประพันธ์บทเพลง มีแนวคิดที่แยบยล สามารถสร้างคำที่ไพเราะ มีสุนทรียภาพ มีการแฝงไปด้วยภาษาที่เปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านได้คิดวิเคราะห์ และเข้าถึงในงานประพันธ์เพลงของท่านได้ดี และท่านยังได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยจากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้ประพันธ์คำร้องภาษาไทยในบทเพลงพระราชนิพนธ์ของพระองค์ด้วย ทั้งนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ยังประพันธ์เพลงอีกมากจนได้รับรางวัลพระราชทานแผ่นเสียงทองคำ ประเภทประพันธ์เนื้อเพลง เมื่อปี พ.ศ.2509 ในบทเพลงฝากรัก และบทเพลงฝากรักคือทุกข์ ที่ประพันธ์ประกอบภาพยนตร์เรื่อง ข้าวฟ้าดินสลาย แสดงที่ เฉลิมนคร ซึ่งถือท่านเป็นผู้ชำนาญอย่างยิ่งเป็นปูชนียบุคคลที่ควรแก่การเป็นต้นแบบแห่งความพากเพียร และความสามารถในหลายศาสตร์หลายแขนงแห่งวงการนักวิชาการของประเทศไทย

6. ข้อเสนอแนะ

ผลของการวิเคราะห์โวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ ดังนี้

1. บทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร นอกจากมีลักษณะการใช้โวหารภาพพจน์ที่หลากหลายประเภท และยังมีการใช้ภาษา เช่น การเล่นคำ การใช้คำโวพจน์ ได้นำสนใจควรแก่การศึกษาค้นคว้า
2. การใช้โวหารภาพพจน์ในบทเพลงล้วนเป็นสิ่งสำคัญของผู้ประพันธ์ที่ถ่ายทอดให้ผู้อ่านเข้าใจ ซึ่งผู้ประพันธ์แต่ละบุคคลจะมีศิลปะการใช้ภาษาที่แตกต่างตามเอกลักษณ์เฉพาะตน ดังนั้นจึงควรศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทเพลงของผู้ประพันธ์อื่น ๆ เพื่อเป็นการศึกษาการใช้โวหารภาพพจน์ที่หลากหลาย น่าสนใจให้มากยิ่งขึ้น

7. สรุป

จากการศึกษาโวหารภาพพจน์ในบทประพันธ์เพลง ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ผู้วิจัยพบโวหารภาพพจน์จำนวน 9 ประเภท ตามกรอบแนวคิดของ สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา (2558) ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อนุนามนัย อธินามนัย ปุคลาธิษฐาน อติพจน์ สัทพจน์ วิชาษ และอรรธวิภาษ โดยพบโวหารภาพพจน์อุปมามากที่สุด รองลงมาอุปลักษณ์, ปุคลาธิษฐาน, อติพจน์, อรรธวิภาษ, สัทพจน์, อนุนามนัย และวิชาษ ส่วนโวหารภาพพจน์ที่พบน้อยที่สุด คือ อธินามนัย ซึ่งโวหารภาพพจน์ที่ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ใช้นี้ ทำให้ผู้อ่านได้คิดวิเคราะห์ และเข้าถึงในงานประพันธ์เพลงของท่านได้เป็นอย่างดี นับได้ว่าท่านเป็นปูชนีย

บุคคลที่ควรแก่การเป็นต้นแบบแห่งความ پاکเพียร และความสามารถในหลายศาสตร์หลายแขนงแห่งวงการนักวิชาการของประเทศไทย

รายการอ้างอิง

ประเสริฐ ณ นคร. (2527). สารัตถคดี ประเสริฐ ณ นคร. กรุงเทพฯ: พิมพ์ณศ.

ไพโรธ เลิศพิริยกุลม. (2542). วรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

วารุณี พลบูรณ์. (2542). การใช้ภาษาไทย 2. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2562). ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : db.sac.or.th/profprasert/. (13 กันยายน 2562).

สุกัญญา คงสุน. (2550). การศึกษาเชิงวิเคราะห์สำนวนและโวหารภาพพจน์ในเพลงไทยลูกทุ่ง ของชายเมืองสิงห์. ปรินญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2558). เจิมจันทน์กัสดาล : ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.